

Reinterpretarea evidenței numismatice.

Studiu de caz: Castrul auxiliar de la Gherla

Cristian GĂZDAC,
Radu ZĂGREANU

Analiza recentă a materialului numismatic din unele caestre auxiliare – *Porolissum* (Găzdac, Gudea 2006), Ilișua (Protase, Gaiu 1997) (vezi harta 1) – din fosta provincie romană *Dacia* a relevat faptul că într-un anumit moment monedele subaerate de argint au constituit o parte importantă a circulației monetare. Acest moment este reprezentat de segmentul cronologic 193-218 p.Chr. – domniile lui Septimius Severus și Caracalla¹.

Spre deosebire de siturile civile, cele militare par să fi fost ținta unei aprovizionări cu astfel de monedă contrafăcută (Găzdac 2007).

În cazul castrului de pe dealul Pomet și a clădirii vămii² de la *Porolissum* din 64 de monede de argint descoperite, cu portretele împăraților din perioada 193-218 p.Chr., 40 sunt subaerate (vezi fig. 1).

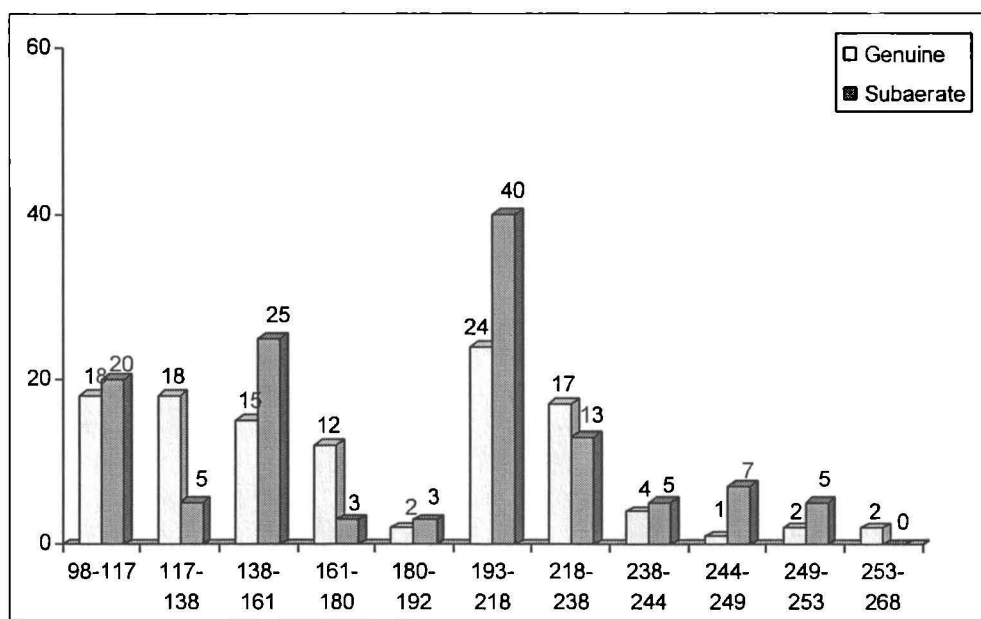

Fig. 1. Graficul descoperirilor monetare de argint de la *Porolissum* (castrul de pe dealul Pomet și clădirea vămii) (după Găzdac2007)

La Ilișua, pentru aceeași secvență cronologică, din 22 de denari 15 sunt subaerați (vezi fig. 2).

¹ Domnia lui Macrinus, aprilie 217 – iunie 218, a fost prea scurtă pentru a avea impact asupra subiectului discutat.

² Clădirea vămii de la *Porolissum* este analizată în cazul de față deoarece exista aici un numeros personal militar (Gudea 1997, 76).

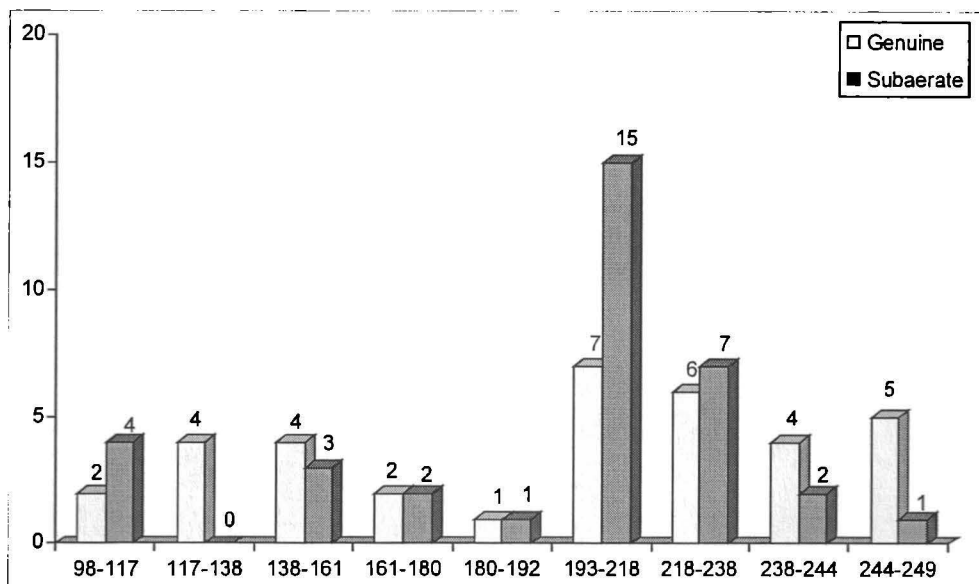

Fig. 2. Graficul descoperirilor monetare de argint de la Ilișua – castru de cavalerie (după Găzdac 2007)

Pe de altă parte, nici unul dintre siturile urbane care a produs o cantitate de monede relevantă nu prezintă o situație similară pentru nici unul din segmentele cronologice aferente administrației romane în *Dacia* (Găzdac 2007).

În acest stadiu al cercetării dorim să prezentăm situația materialului numismatic provenit de la situl localității Gherla.

În ultimii 40 de ani un material numismatic numeros a fost înregistrat ca provenind de pe teritoriul orașului Gherla. După cum se știe, aici a fost garnizoana unității de cavalerie *II Gallorum et Pannoniorum* împreună cu așezarea civilă adiacentă – *vicus* (cel mai recent Gudea, Protase, Ardevan 2008) (vezi harta 2).

Până acum se considera că nu există posibilitatea separării monedelor pe baza locului de descoperire. Ca urmare, materialul numismatic de la Gherla a fost publicat ca o imagine generală. În același timp, monedele descoperite la Gherla nu au beneficiat până acum de un studiu detaliat. Ca urmare a acestei situații statistica numismatică pentru situl Gherla arată că indivizii, soldați și civili, primeau în principal doar monedă din argint bun (vezi fig. 3).

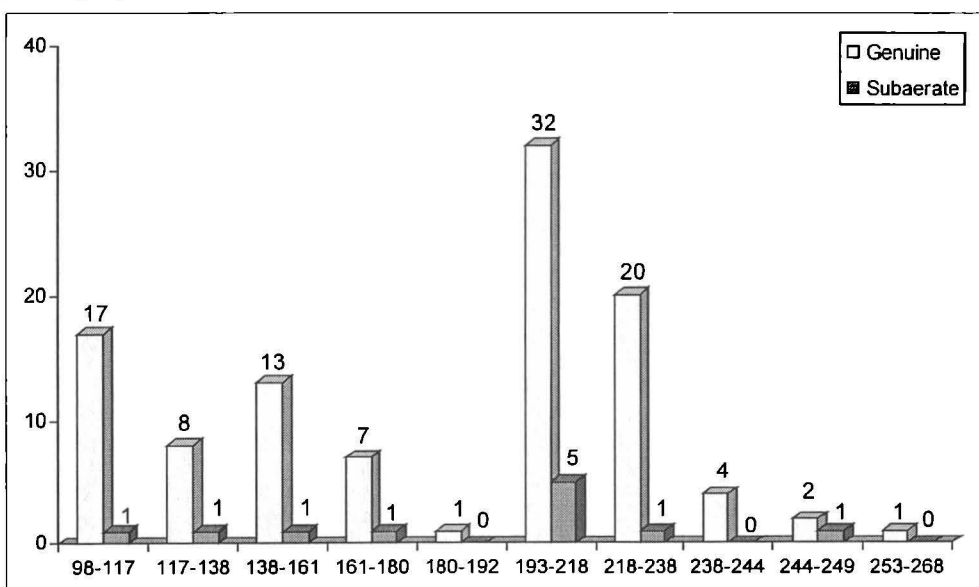

Fig. 3. Graficul descoperirilor monetare de argint de la Gherla – situația generală (după Găzdac2007, cu bibliografia anterioară)

Deci trebuie să ne întrebăm: este situl Gherla un subiect al unui fenomen monetar particular, în comparație cu alte caestre auxiliare din *Dacia* sau este vorba de o problemă de metodologia cercetării?

Pentru a rezolva chestiunea respectivă am parcurs două etape.

Prima etapă a constat în identificarea pe teren a toponimelor menționate pentru monedele descoperite la Gherla. Obiectivul a fost să stabilim dacă monedele respective au fost găsite pe teritoriul castrului auxiliar – sau foarte aproape de el – sau pe suprafața *vicus*-ului.

A doua etapă a constat în analizarea monedelor în detaliu cu o determinare propriu-zisă a acestora.

Cea ce am obținut a fost graficul (vezi fig. 4) a descoperirilor de monedă de argint găsite pe teritoriul castrului sau în imediata vecinătate a acestuia. După cum se poate observa acest grafic este totalmente diferit față de ce se știa anterior despre situația monetară de la situl roman de la Gherla.

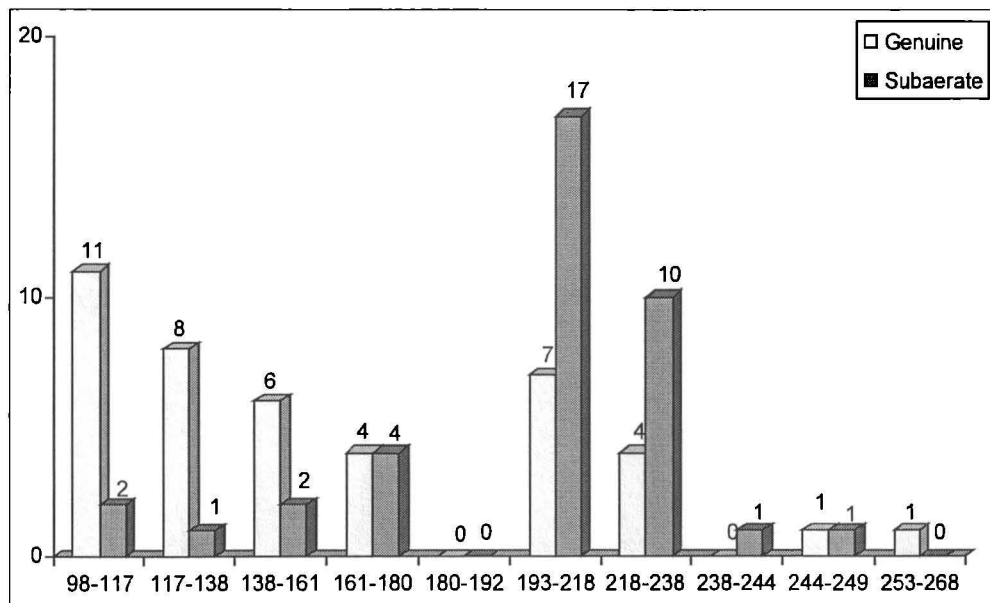

Fig. 6. Graficul descoperirilor monetare de argint de la Gherla – castrul auxiliar

Se poate observa că imaginea descoperirilor de monedă de argint în castrul auxiliar de la Gherla este similară, în fapt, cu cea de la alte caestre auxiliare din *Dacia* menționate în studiul de față – *Porolissum*, *Ilișua*. Numărul monedelor subaerate domină pe cele genuine pentru perioada 193-218 p.Chr. Mai mult, situația este valabilă și pentru perioada următoare 218-238 p.Chr.

În concluzie, putem afirma că în cazul sitului Gherla, cel puțin în cazul castrului auxiliar, faptul că descoperirile de monedă de argint erau dominate de moneda genuină a fost o consecință a metodologiei de cercetare. Practic, situația monetară reală arată că și castrul de cavalerie de la Gherla a fost parte a unui fenomen epidemic de contrafacere a monedei de argint – un fenomen mai mult sau mai puțin oficial. Acest fenomen nu a fost caracteristic doar castrului auxiliar din *Dacia* dar și de la situri militare din alte provincii al Imperiului Roman.

Este evident acum că va trebui să ne întoarcem la multe colecții monetare ale siturilor romane și să reanalizăm piesele. Cu siguranță vom avea unele surprize! Dar numai așa putem să ne apropiem de o imagine mai reală a ceea ce a fost în fapt circulația monetară și politica de culise a contrafacerii monedei.

Reviewing the Numismatic Evidence. A Case Study: the Auxiliary Fort from Gherla (Summary)

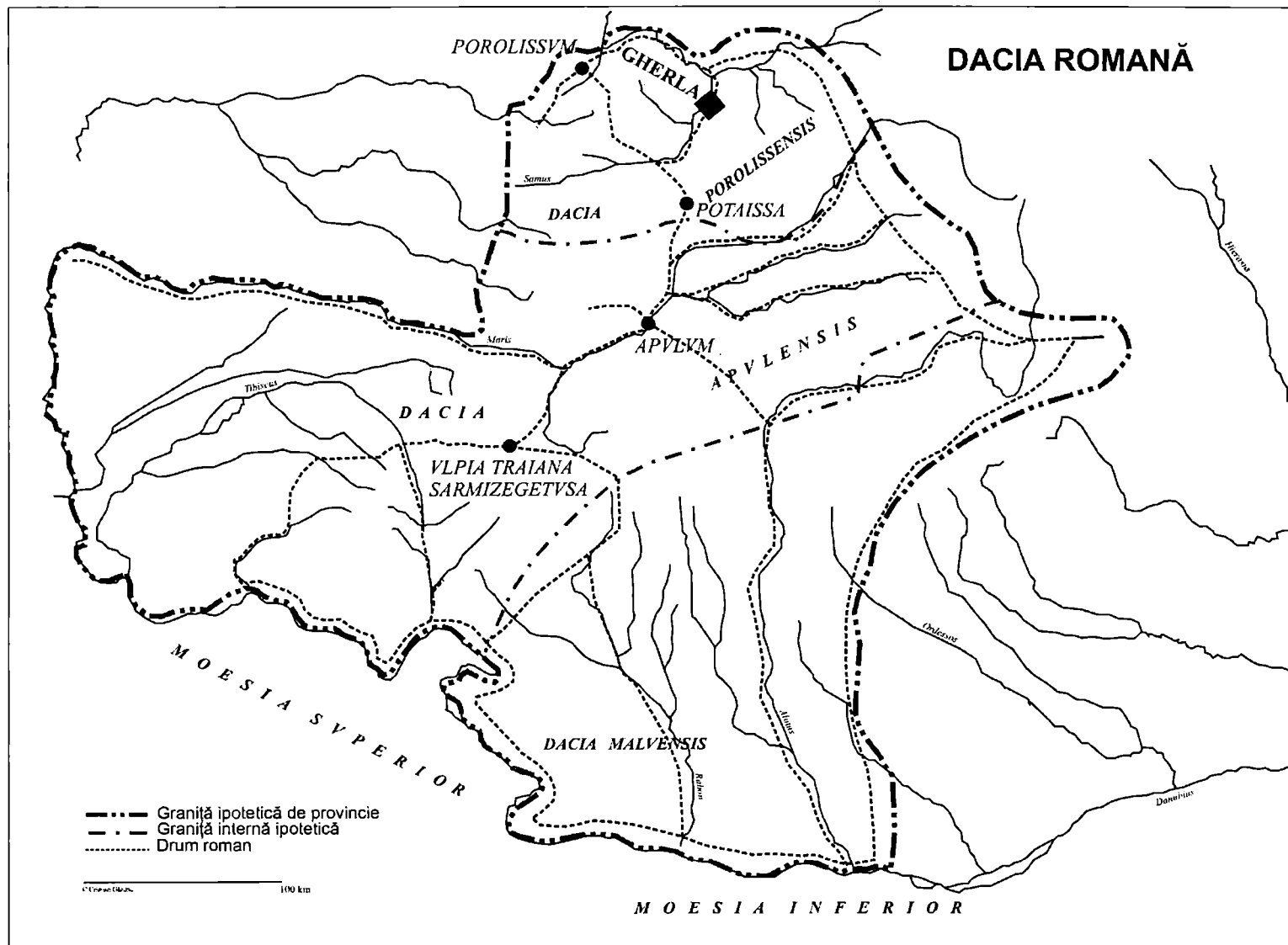
This study is focused in what one could have thought on a particular case of coin supply with good silver coin of a Roman fort in a province. Until this study, the spectrum of coin finds at the Roman fort from Gherla (North of Roman Dacia) indicated a good supply with genuine silver coin. In comparison with other forts (Porolissum, Ilişua) from the same province of Dacia, where the percentage of the plated silver coins held quite high values, the case of the fort from Gherla was a particular one.

The re-analyse of coin finds and the separation of coins found within the fort from those from the vicus totally change the view on the coin finds from Gherla. The new graph of coin finds from the auxiliary fort from Gherla has revealed the fact that also at this site the plated silver coin played a significant role in coin circulation.

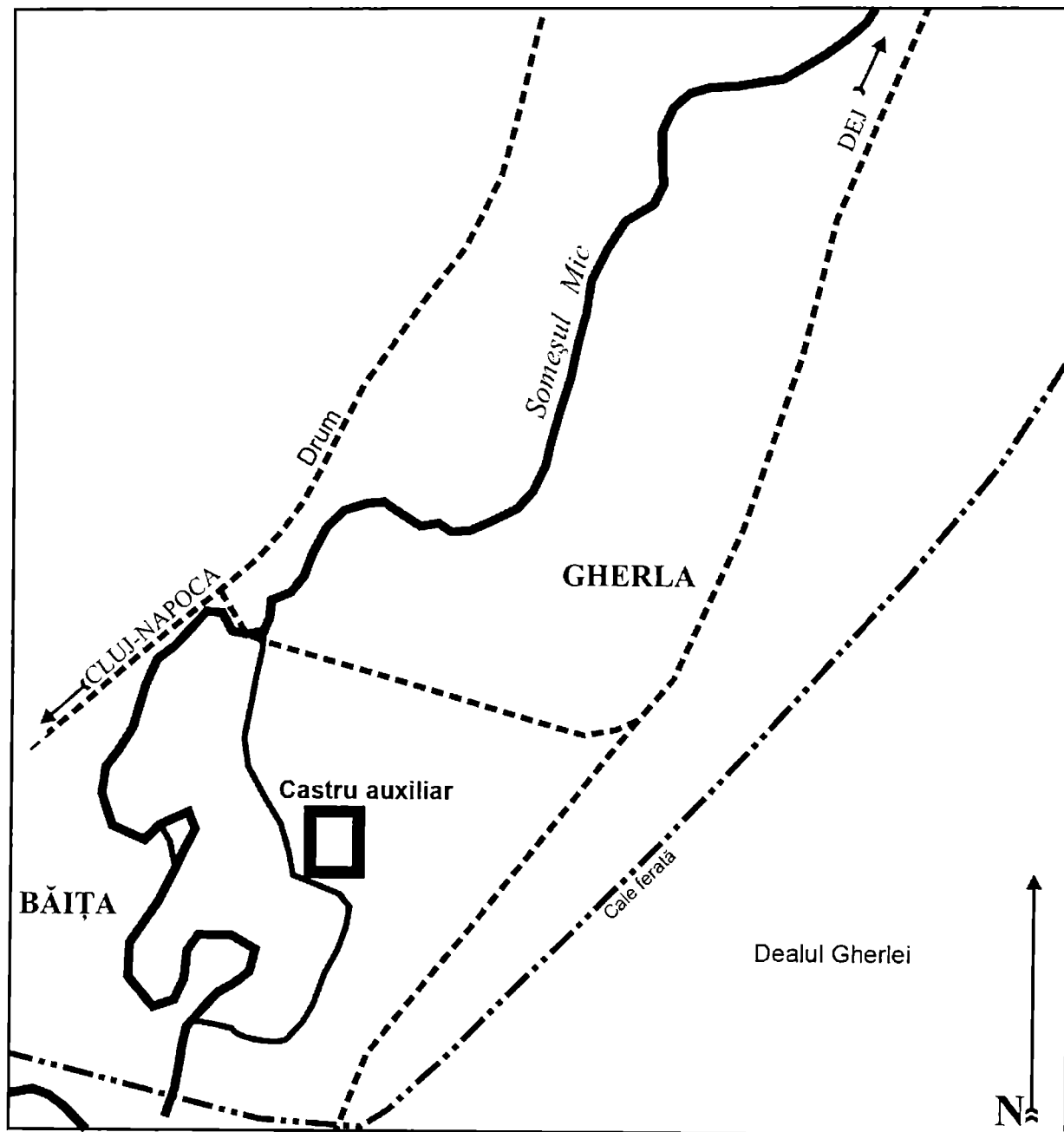
At the end, it can be affirmed that we dealt with a matter of a methodological approach in a first phase of the analyse of coin finds.

Abrevieri şi bibliografie

Găzdac 2008	Găzdac, C., <i>The distribution of silver counterfeited coins in the forts from Roman Dacia. Fraud or monetary policy?</i> , Proceedings of the 20 th Congress on Roman Frontiers (Leon, 4-11 September 2006) (forthcoming).
Găzdac, Gudea 2006	Găzdac, C., Gudea, N., <i>Porolissum</i> , Cluj-Napoca.
Gudea 1997	Gudea, N., <i>Porolissvm. Un complex daco-roman la marginea de nord a Imperiului Roman. II. Vama romană. Monografie arheologică. Contribuţii la cunoaşterea sistemului vamal din provinciile dacice</i> , Zalău.
Gudea, Protase, Ardevan 2008	Gudea, N., Protase, D., Ardevan, R., <i>Castrul auxiliar de la Gherla</i> (forthcoming)
Protase, Gaiu 1997	Protase, D., Gaiu, C., <i>Castrul roman de la Ilişua</i> , Bistriţa.

Harta 1. Dacia romană

Harta 2. Orașul Gherla cu localizarea castrului auxiliar
(după N. Gudea).